

**BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING
O'QISH KOMPETENSIYASINI CHARLZ
DICKENS ASARLARI ASOSIDA
TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI**

*Alikulova Feruza O'ktam qizi, Termiz davlat pedagogika instituti
mustaqil tadqiqotchisi*

**METHODOLOGY FOR IMPROVING READING
COMPETENCE OF FUTURE ENGLISH
TEACHERS BASED ON THE WORKS OF
CHARLES DICKENS**

Alikulova Feruza Oktam kizi, Termez State Pedagogical Institute

**МЕТОДИКА ПОВЫШЕНИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ
ПРОИЗВЕДЕНИЙ ЧАРЛЬЗА ДИККЕНСА**

*Аликулова Феруза Октам кызы, Термезский
государственный педагогический институт*



<https://orcid.org/0019-0027-2704-1409>

e-mail:

alikulovaferuza.123@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining o'qish kompetensiyasini rivojlantirishda Charlz Dikkinsning asarlaridan foydalanish metodologik jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada o'qituvchilarga asarlarni tanlash mezonlari, pedagogik vazifalar tuzish, o'qish texnikalari va baholash vositalari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: o'qish kompetensiyasi, ingliz tili o'qituvchisi, Charlz Dikkins, o'qish usullari, metodika.

Abstract: The article analyzes the methodological aspects of using the works of Charles Dickens in developing the reading competence of future English teachers. The article describes the criteria for selecting works, formulating pedagogical tasks, reading methods and means of assessing the activities of teachers.

Keywords: reading competence, English teacher, Charles Dickens, reading methods, methodology.

Аннотация: В статье анализируются методические аспекты использования произведений Чарльза Диккенса в формировании читательской компетентности будущих учителей английского языка. В статье описываются критерии отбора произведений, формулировки педагогических задач, методики чтения и средства оценки деятельности педагогов.

Ключевые слова: читательская компетентность, учитель английского языка, Чарльз Диккенс, методы чтения, методология.

KIRISH. Globalizatsiya davrida ingliz tili o'qituvchilari nafaqat til bilimiga ega bo'lishi, balki murakkab badiiy matnlarni ham mukammal o'qiy olish kompetensiyasiga ega bo'lishi zarur. Charlz Dikkinsning boy leksikasi, murakkab sintaksisi va ijtimoiy-madaniy konteksti bo'lajak o'qituvchilarni

chuqur tahlil va tanqidiy o'qish ko'nikmalari bilan jihozlash uchun ideal materialdir.

NAZARIY-ASOSIY TAMOYILLAR.

1. **Kompetensiya yondashuvi.** Til o'qituvchilarining professional kompetensiyasi ichida o'qish kompetensiyasi matnni tushunish, uning muhim elementlarini aniqlash, inferensiyalar qilish va

madaniy kontekstni anglashni o'z ichiga oladi (Richards & Renandya, 2002).

2. **Badiiy matnlarni o'qish metodikalari:** - Global o'qish: matnning asosiy g'oyasini, mavzusini tezkor topish; -Skimming: muayyan bo'lim yoki paragraflarda umumiy mazmunni aniqlash; - Scanning: matnda aniq ma'lumot yoki faktlarni qidirish; -Close reading: leksik, morfologik, sintaktik xususiyatlarni batafsil tahlil qilish va intertekstual bog'lanishni ko'rib chiqish.

3. **Madaniy-kontekstual yondashuv.** Dikkensning asarlarida qaramog'idagi ijtimoiy sinflar, tarixiy voqealar va viktorian davri an'analari aks etadi. Bu esa o'qituvchilarga til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur anglash imkonini beradi.

4. Asar tanlash mezonlari va bosqichlari:

1. Til darajasi va murakkablik. Boshlang'ich bosqichda osonroq o'zgartirilgan versiyalar (graded readers), keyingi bosqichlarda asl matnlarning qisqartirilmagan bo'limlari tanlanadi (masalan, *Great Expectations* yoki *A Christmas Carol*).

2. Tematik moslik. Pedagogik maqsadga muvofiq ijtimoiy masalalar, ijtimoiy muhit tasvirlari yoki shaxsiy rivojlanish mavzularini ko'taruvchi bo'limlar tanlanadi.

3. Pedagogik vazifalar tuzish: -Pre-reading faoliyati: leksika tayyorlash, viktorian davri rasmlari yoki muhit tasvirlari asosida muhokama; -While-reading vazifalari: savollar yordamida skimming/scanning mashqlari, inferensiyalar, prediktsiya (voqealar rivojini oldindan taxmin qilish); -Post-reading faoliyati: muhokama, yozma refleksiya, dramatizatsiya yoki rol o'ynash.

5. O'qish texnikalari va maslahatlar:

1. Inferensial o'qish. Matnda aniq aytilmagan, ammo izoh va kontekst asosida chiqariladigan mazmunlarni topish bo'yicha mashqlar.

2. Intertekstual tahlil. Dikkensning boshqa asarlari yoki zamondosh adabiyot bilan solishtirish orqali madaniy va tarixiy bog'lanishlarni o'rganish.

3. Aktyorlik o'qishi (Reader's theatre). Qisqa sahnalar tayyorlab, o'quvchilarni rolga kirish orqali matnni jonli ifodalash va badiiy unsurlarni tahlil qilish.

4. Kiritilgan so'z boyligini rivojlantirish. Murakkab leksika va frazeologizmlar ro'yxatini tuzib, lug'at ishlarini yozma va og'zaki mashqlar bilan mustahkamlash.

6. Baholash vositalari:

- Rubrikalar: o'qish strategiyalari qo'llanishi, inferensiyalar aniqligi, madaniy kontekstni anglash va til xatolari minimal bo'lishi bo'yicha baholash; - Portfel: o'quvchi refleksiyalari, yozma tahlillar, lug'at daftaridagi yozuvlar va dramatizatsiya ko'rinishidagi ijodiy ishlar majmuasi; -O'z-o'zini baholash: o'qish jarayonida qo'llangan strategiyalar samaradorligi bo'yicha o'quvchi sharhlari.

7. Amaliy misollar

Bosqich	Faoliyat turi	Misol (Great Expectations)
Pre-reading	Rasm asosida muhokama	Viktorian davri London xaritasini ko'rib chiqish.
While-reading	Skimming	Pip obrazining asosiy xususiyatlarini topish.
	Inferensiyalar	Estella his-tuyg'ularini matn bo'laklari asosida tahlil qilish.
Post-reading	Reader's theatre	Leng-Wopsley sahnasini sahnalashtirish.
Refleksiya	Yozma tahlil	"Pipning o'zgarishi menga qanday ta'sir qildi?" savoliga javob.

XULOSA. Charlz Dikkens asarlari bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining o'qish kompetensiyasini rivojlantirish uchun boy material manbai sanaladi. Badiiy matnlarni tanlash mezonlari, pre/while/post-reading texnikalari, inferensial va intertekstual tahlil usullari yordamida o'qituvchilar nafaqat til ko'nikmalarini, balki madaniy va ijtimoiy tafakkurini ham chuqurlashtiradi. Metodikaning samaradorligini baholash rubrikalari, portfel va o'z-o'zini baholash vositalari orqali ta'minlanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- Richards, J. C., & Renandya, W. A. (2002). *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. Cambridge University Press.
- Grabe, W., & Stoller, F. L. (2002). *Teaching and Researching Reading*. Pearson Education.
- Dickens, C. (1861). *Great Expectations*. Chapman & Hall.
- Duff, A., & Maley, A. (2007). *Literature*. Oxford University Press.
- Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Longman.